

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
25 novembre st. v.
7 decembre st. n.

Ese in fiecare duminică.
Redacțiunea :
Strada principală 375 a.

Nr. 47.

ANUL XXVI.
1890.

Preful pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România pe an 25 lei

Archiepiscopul și mitropolitul dr. Ioan Vancea.

Mercuri la 3 decembre n. credincioșii archidiecei Alba-Iulia și Făgăraș au serbătorit a 25-a aniversare a episcopiei actualului arhiepiscop și mitropolit din Blaș dr. Ioan Vancea de Butésa.

Cronicari fideli ai evenimentelor mai de căpetenie în desvoltarea culturii noastre naționale, publicăm pe pagina această portretul cel mai nou al jubilanțului, însoțindu-l de câteva schițe biografice.

Ioan Vancea de Butésa s'a născut la 18 maiu 1820 în comuna curatromână Vașad, în comitatul Biharei, la marginea de cătră Sătmar, din părinți agronomi, cu numele George și Floriană.

A început să studieze în școlă din sat, a continuat în școlă normală din Oradea-mare și la 1833 fu primit de episcopul Samuil Vulcan în seminarul de băeți, și ca elev al acestui institut termină cele 8 clase gimnasiale. Devotându-se carierei preoțești, la 1841 fu trimis la Viena spre a studia teologia în Barbareul de acolo. Făcând cursul de patru ani, învăță și limba

germană și francesă. Rentors la Oradea-mare, la 10 august 1845 fu sfințit de preot ca celibe și aplicat în cancelăria diecesană de aici, mai apoi fu trimis capelan la Macău; acolo inse abia petrecu câteva săptămâni, căci episcopul Erdélyi îl trimise de nou la Viena, în Augustineum, să facă doctoratul de teologie, ceea ce și îndeplini în timp de 2 ani și jumătate.

Rentors la Oradea-mare, la 1847, intră erăș în cancelăria diecesană, unde ocupă posturile de archivar, viconotar și profesor preparandial, timp de un an; apoi fu numit secretar episcopesc; la 1855 ajunse canonic în capitlul oradan, rămânând inse tot lângă episcopul Erdélyi, în calitate de

»canonic a latere». dându-i-se și oficiul de inspector peste școlile gr. c. din diecesă. Ancă de atunci, una din virtuțile sale este ajutorarea săracilor, orfanilor, vėduvelor și a tuturor celor izbiți de sörte.

Murind primulepiscop al Gherlei, Ioan Alexi, la 4 iuliu 1865 canonicul dr. Ioan Vancea fu numit episcop la Gherla, la 3 decembre episcopul Iosif Papp-Szilágyi îl consacra întru episcop în catedrala din Oradea-mare, ér la 28 ianuarie 1866 s'a introdus ca episcop al Gherlei.

Acolo el fondă tipografia diecesană, puse temelul înființarea unei școle centrale române în Gherla, ingrigind ca pentru scopul acesta să se cumperă o casă și grădină cu apröpe 7000 fl., câștigă subvențiune pentru

școlă română din Lăpușul-unguresc, mijloci din fondul religionar peste patrușpredece mii de florini pe an pentru seminariul clerical din Gherla, din acelaș fond apröpe la 18 mii florini pentru edificarea unei biserici în Șimleul-Silvaniei, urcă plata vicarului de acolo și făcu multe reforme salutare în diecesa sa.

DR. IOAN VANCEA.

Intr'aceste murind arhiepiscopul și mitropolitul din Blaș Alesandru Șterca-Șuluț, sinodul de acolo a ales, la 11 august 1868, in locul lui pe episcopul dr. Ioan Vancea; ér instalațiunea s'a ținut la 11 aprilie 1869. In acelaș an Maj. Sa îl numi consiliar intim, după ce Papa Piu IX in 1867 i conferi titlul de conte roman, prelat domestic și asistent la tronul papal.

Ocupându-și noua demnitate, numai decât încep să facă visitațiuni canonice, continuându-le și in anii următori, și 'ndată 'n anul prim, la 20 octombrie 1869, convocă primul sinod arhiepiscopesc, spre a stabili disciplina bisericească. La 20 novembre 1869, însoțit de secretarul seu, actualul episcop al Lugosului dr. Victor Mihályi, s'a dus la Roma să ia parte la conciliul ecumenic ținut in Vatican, cu care ocaziune de trei ori a luat cuvântul. Intors dela Roma, in 20 iunie 1870, continuă visitațiunile canonice și făcù pregătiri pentru celebrarea primului conciliu provincial, care apoi in maiu 1872 s'a și ținut in catedrala din Blaș. La 1873 convocă primul congres miest in afaceri școlare, la 1875 al doile, luându-se conclusiuni de mare însemnătate și punându-se basă la fondul școlar arhiepiscopesc, urcat de atunci la 24 mii fl., la care ênsș contribuise 6000 fl. La 1880 a arondat de nou protopopiatele. La 1882 a ținut al doile conciliu provincial; precum și al doile sinod arhiepiscopesc.

La 1883 pune basă mărețului edificiu destinat pentru internat tinerimei studiöse dela gimnasiul din Blaș, care a costat peste 36,000 fl. și unde se adăpostesc tinerii din cele mai îndepărtate locuri. In anul următor, la indemnul seu, la seminarul teologic din Blaș se ridică o aripă, ca ascultătorii de teologie să-și capete o locuință mai comódă. In 1886, in locul vechiului edificiu pentru clasele normale, se ridică o zidire pompösă cu etaj, destinat a servi și pentru ascultătorii dela preparandie, cari mai nainte n'aveau locuință stabilă, ci erau aruncați prin casele gimnasiale când aci când colo. La acest edificiu care a costat la 18,000 fl., mitropolitul Vancea a plătit din al seu 14,000 fl.

In 1889 se convocă al treile sinod arhiepiscopesc, in care se puse basă la fondul de pensiune al preoților deficienți, la care fond darnicul mitropolit ênsș a depus 5000 fl. și afară de suma aceea in fiecare an mai contribuie câte 100 fl. Tot in anul 1889 a dat éráș din banii sei 2000 fl., cu scopul ca din suma aceea să se formeze un muzeu de fisică, archeologie și științele naturale, așa după cum pretinde noul plan de învățământ. In acelaș an, la indemnul dênșului, se edifică o sală pompösă de gimnastică, ce a costat 10,000 fl.

In anul următor a dat éráș la 3000 fl. pentru ajustarea și arangiarea noiei școle de fetițe din Blaș.

A trecut peste 100,000 fl. suma dăruirilor sale făcute pentru scopuri publice culturale naționale, afară de numeroșele sale ajutóre date persónelor particulare. Chiar și din jubileul seu a făcut un privilegiu d'a sevrși un act filantropic, esprimându-și dorința ca credincioșii sei să-l serbeze, in loc de petreceri sgomotöse, cu contribuiri pentru scopuri de binefacere. Capitulum mitropolitan a îndreptat dar cătră clerul și poporul arhiepiscopesc un cercular, invitându-l ca din incidentul acesta să contribuască pentru întemeierea unui internat de fete in Blaș.

Etă pe scurt neobosita activitate, culturală-religiösă și filantropică a demnului arhieriu al cărui jubileu s'a serbat in sêptemâna trecută.

Îndeplinim numai o datorie, însoțindu-ne și noi in șirul acelor cari felicitéză pe Innaltul jubiland!

Oprește-ți gândul!

Găte-odată me ajunge dorul să pornesc in lume,
Să me pierd prin văi, prin codri, pe cărări fără de nume —
Și să caut ca să aflu unde-i capêtul a tôte?
Și originea ființei să-o găsească se pôte.

Și-al meu gând atunci pornește, a-l opri-i cu neputință,
Trece lumile de-arêndul, alungat de-a lui dorință,
Ce-l impinge să tot mérgă, — și atâtea ce mai vede
Și-s legate una de-alta, capêt și 'nceput se pierde.

De pe țermurii de rîpă veđi adâncuri fără margini,
Cu nemernicia vieții ce ușor ți le imagini,
Și adese fantasia îți presentă-așá abisuri,
Cum se 'ntêmplă să le afli nóptea tremurând prin visuri.

Și din fundul de adâncuri, de te uiți până la ceruri,
Cugetarea ta se pierde prin o lume de misterii —
Ce înaltă-i înălțimea să o măsuri nu-i puțință,
Totuș gândul nu se-oprește alungat de-a lui dorință.

Unde-i capêtul acuma și 'nceputul spune-mi unde-i?
Și ce loc ocupi tu óre, gândului, de poți, respunde-i?!
Obosiții-ți crieri din chaos cum vor șei ei să mai éșá,
Când te-ai rătăcit cu totul până n'ai eșit din casă!

Din ce neguri se revêrsă ăst potop, acésta lume
Și in ce abisuri óre se cufundă fără urme?
Și acolo 'n înălțime mai pot fi, și până când —
Și abisul cel caotic încă nu s'o fi umplênd?

Combinății nesfêrșite, să găsești la ploii isvorul,
Și aflând adâncul mării, chiar in fund să-ți pui piciorul;
Din atomul ce dispăre naște cauza ființei,
Lucruri ce cu anevoiă se incap in strîmtul minții.

Și de-acea oprește-ți gândul, și te fă că nici că-ți pasă,
Că te perși numa 'n probleme până n'ai eșit din casă;
Câte sînt in lumea-acésta, cerul, marea, codrul verde,
Îs legate una de-alta, capêt și 'nceput se pierde.

V. B. Munteșcu.

Ingropat de viu!

— Novelă. —

Aceste hârtii sînt scrise de mine.*

Titlul acesta érá pus pe scórța unui caet galben, ce s'a găsit lângă un schelet, intr'o pimniță boltită, descoperită cu ocazia canalisării Dîmboviței.

Scrierea abia se mai cunoșcea. Înțelesei că trebuie să fie forțe vechie.

Etă cum se începe drama ce o voi desfășurá.

»Ori-cine veți fi care veți găsi acest caet, citiți-l cu luare aminte și gândiți-ve, că nici-odată nu e bine să invidiezi fericirea altuia. Uitați-ve la mine, căci când me veți găsi, nu voi fi decât un schelet! Am fost și eu odată ca voi, am avut aceeași simțiri, inse o ură nebună m'a adus in starea acésta.

»Eram tinêr, și un viitor strălucit imi deschidea brațele. Acum nu sînt decât câteva șiruri de óse. Totul a dispărut! tot s'a stins!

»Nu aveam decât 26 ani, vêrstă când omul începe a cunoșce plăcerile vieții; eu inse nu m'am bucurat mult de ele. Am invidiat pe fratele meu, am căutat să-l perd, inse tot reul s'a întors in contra mea.

»Nu me judecați ușure, nu me condamnați; mai bine plângeți-me! Am fost mai mult nenorocit decât călău. Nebunia m'a orbit. Acum mi-i grăză de ceea ce am făcut, dar e prę târđiu! reul nu se mai pöte repara.

»Inainte de-a incepe acęstă mărturisire grozavă, ve mai rog ăncă odată nu me blăstęmați.

»Eram doi copii la părinți. Pe cât eră fratele meu de bun, pe atăt eram eu de reu. Nici odată nu me uniam cu dęnsul, din ori-ce lucru de nimic ne certam. Ne-am făcut mari și cu tóte acestea tot nu-l iubiam.

Eu mai intotd'auna căutam să-i fac reu.

Spuneam fel de fel de minciuni tatălui meu, numai pentru ca să-l certe. Dęnsul inse, cu tóte că-i făceam atâtea neajunsuri, dar când me vedea supęrat, căută să me mângăe, întrebându-me cu blăndețe că ce aveam.

Sърmanul meu frate! el nu șcicia că sub masca mea de lingușire, ascundeam o inimă nęgră.

Intr'una din ęile Victor me luă de mână, și trăgęndu-me la o parte îmi arătă o scrisóre, ęicęndu-mi: citeșce.

— Ce este acęsta? îl întrebai eu.

— Citeșce și vei vedę.

Incepui să citeșc.

Eră o scrisóre dela o femeie. Trebuia să-l fi iubit mult, căci îi scriea în niște termini fórtę aprinși.

După ce cetii, îl întrebai de unde îi venia acea scrisóre.

— Nu ghiceșci? îmi respunde dęnsul.

— Nu.

— E o istorie cam lungă; dar deocamdată să-ți spun numai că iubesc pe femeia banului Marta, și că me iubeșce și dęnsa.

»Ascultă cum a început acest amor:

»Șcii că Banul locueșce vis-a-vis de noi. Ei bine, dela feręstra mea vęd drept în iatacul Mariei, nevęsta lui. Eră tineră, și eu eram asemenea tinęr! inimele nóstre se subjugară repede: și pentru că ochii în amor sânt limbagiul inimei, ne înțeleserăm pasiunile unul altuia.

»Intr'o ęi îmi luai curagiul și-i aruncai un bilet pe feręstră. A doua ęi îmi trimise și dęnsa un altul. D'atunci ne scriem mereu, ér sęra ne 'ntęlnim în grădină.

— Și de când duręză acest amor, îl întrebai eu.

— E aprópe șese luni; n'am voit să-ți spun și ție acęsta, de óre-ce te vedeam cam ręcę cu mine. Acum inse vęd că am făcut reu, de m'am ascuns.

M'ai vorbirăm puțin și intrai în casă.

Acum aveam o ură și mai mare asupra fratelui meu: îl invidiam că eră iubit de o femeie așá de frumósă.

Tótă nóptęa acea me gândii că ce aș putę face, să stric acęstă fericire.

Îmi veni în idee: să descoper Banului purtarea soției sale.

— Acęsta va fi o resbunare frumósă, îmi ęisei.

A doua ęi chiar me dusei la Ban și în termini scurți îi descoperii tot.

Când finii, Banul eră galbën de mánie. Nu ęise de-ocamdată nimic; îmi strinse mână, mulțămindu-mi de descoperirea ce i-o făcusem.

Plecai acasă cu bucurie în inimă.

Îmi ęiceam:

— Acum am să-mi ręsbun bine pe acest frate, pe care nu-l pot suferi.

Điua aceea nu eșii din casă: îmi eră témă că întęlnindu-me cu Victor, să nu me trădez.

Sęra după ce am stat la męsă, me scoborii jos. Grădina Banului eră la marginea grădinii nóstre.

Îmi pusesem în gând ca să asist și eu la întęlnirea ce avea s'o aibă Victor cu nevęsta Banului și să vęd dęcă acesta își va pune în esecúție resbunarea.

Eră liniște peste tot; nu auđiam decăt fășitul frunđelor și murmurul riului care curgea la spatele caselor. Eră o nóptę nęgră, nori groși acoperiseră cerul și din când în când câte un fulger viu me făcea să inchid ochii. În depártare tunetul bubuia mereu.

Nu pot nici acum să-mi dau sémă esact de ceea ce se petrecea în acele momente în mine. Atăt îmi aduc aminte, că eram cuprins de-o ură grozavă și voiam să se sferșęcă odată.

Cu mánile întinse inainte, cu pași șovăitori ajunsei la zebrelele grădinei Banului.

După puțin timp auđii tropotul mai multor pași, care veniau repede în spre boltă.

Fără voia mea inima începü să-mi bată, și me strinsei mai bine ca să nu fiu zărit.

Când pașii ajunse în dreptul meu, auđii un glas care recunoscu că eră al Banului, ęicęnd:

— Fiți cu băgare de sémă, voesc ca totul să se facă fără șgomot.

Înțelegi că Banul venia cu servitorii pentru ca să-și resbune de desonórea adusă de fratele meu.

După ce Banul intră în boltă, auđii un țipęc inăbușit; fratele meu eră acolo.

În urmă pașii se depártau spre fundul grădinii și nu mai auđii nimic. Mi-am ęis că după ce Banul a omorít pe Victor, s'a dus să-i arunce cadavrul în riu.

Nici în acele momente când vedeam pe fratele meu perdut pentru totd'auna, nu avui milă de dęnsul.

Ura mea nebună me făcea să fiu vesel pentru fapta care o făcusem.

De óre-ce nu mai aveam pentru ce sta acolo, me întorsei în iatacul meu.

A doua ęi când m'am dat jos la męsă, găsii pe tatăl meu fórtę trist.

— Costache! — îmi ęise dęnsul când me vęđü; — unde e fratele teu?

Eu tresării; inse ori ce temere îmi trecü repede.

Îmi ęisei:

— De unde ar putę să șcicie tatăl meu ce se făcuse cu Victor. Banul de sigur că n'are să vorbęcă. Îi respunsei că nu l'am vęđut în acea ęi.

— Curios! ęise dęnsul; și cu tóte acestea am presimțire că lui Victor i s'a întęmplat o nenorocire. Uite, am visat un vis urít în nóptęa acęsta.

Eu me 'ncercai să ríd, dar nu putui; îi ęisei numai că visurile nu sânt decăt numai niște imaginații, pe care ți le aduce somnul mult.

Tatăl meu dete din cap, și ne așęarăm la męsă. După prânđ căută pe fratele meu, dete de șcire autorității, dar nu-i putü folosi la nimic, de óre-ce cu tóte cercetările nu descoperiră urma lui Victor.

După o lună tata căđü bolnav.

Atunci vęđui și eu că ntr'adevęr iubiá prę mult pe Victor. Acęstă idee me făcea să nu am remușcări.

După trei luni de suferințe tatăl meu își dete ultimul suspin în brațele mele, pronunțând numele lui Victor.

Trecuse de trei ani.

Eu uitasem cu totul pe Victor și pe tata.

M'aruncasem nebuneșce în mijlocul plăcerilor și cheltuiam averea remasă dela dęnșii.

Intr'o sęră, pe când me 'ncoram să adorm, auđii un șgomot în coridor; me scol spęriat cređęnd că sânt niscăi-va hoți, ușa atunci se deschise repede și eu scosei un țipęc năbușit:

— Victor!

(Incheierea va urmă.)

Gr. Mărunțean.

S o n e t.

— După Petrarca. —

Ce faci inimă? Ce cugeți? Mai avé-vom cândva pace?
 Ne vom câștiga liniște? Ori o luptă necurmată?
 Ce va fi cu noi, eu nu știu, dar poți fi asigurată,
 Că ochilor plini de farmec reul nostru nu le place.

Ce bravură știe face cu privirea-i fărmeată!
 Véra tremuri ca de friguri, érna mori de ferbințelă,
 Amorul e tótă vina, dar „Ea“ nu-i dă primenélă,
 Bine vede și nu-i țice nici o vorbă legănată.

Plânge inima-mi cu hohot, de și limba stă tăcută
 Și pe fața ei de cêră suferința tristă, mută
 A lăsat urme profunde ce abiá se mai pot perde.

Minteá cêrcă să sdrobêscă durerea ce se stêrneșce
 In sinul ei ca zăpada și incet o mistueșce;
 Căci sperarei culminante sêrmanul om nu se 'ncrede.

Ioan Bocanici.

C a r o l V I I

L A M A R I I S E I S U P U Ș I.

— Dramă în 5 acte, de Ales. Dumas. —

(Urmare.)

ACTUL II.

Acelaș decor.

Scena I.

Bérenğera. Jehan, intrând.

Bérenğera. I-ai spus capelanului să vie chiar acum?

Jehan. Va veni îndată, dnă.

Bérenğera. Eră lângă contele?

Jehan. Tocmai eșă dela el.

Bérenğera. Bine; lasă-me acum, nu mai am nevoie de nimic. (Jehan ese.) Nevoie de nimic, o Dómne! afară de îndurare! Pentru ce puterea ta mare lasă atâtea lucruri pentru unii, pe când pentru alții ce stau doborâți la picioarele tale rugându-te, nimic? . . . Știi tu, o mare Dómne, știi tu că sânt casuri de agonie în cari sufletul, ce multă vreme a cređut în tine, se desnăjdușce? în cari, când nenorocirea ne urmăreșce pas cu pas, când chemăm pe Dđeu și Dđeu nu răspunde, când slaba nóstră voce, ca o bóre ce trece, se nimiceșce fără a lăsá un resunet în aer, sufletul, ce n'a simțit nici o rază de alinare, este aprópe gata să cheme pe Satan, care ori și când răspunde cu grăbire?

Scena II.

Capelanul, Bérenğera.

Capelanul. (In ușă.) Fiica mea! . . .

Bérenğera. Êtă-l. Fruntea-i e mai aspră ână, decât de obicei! Ce să-i spun? . . . Părinte, fie-ți milă de copilul teu: ađi, pentru întêia-óră, contele întorcându-se acasă, după o lipsă de trei luni, nu mi-a vorbit macar un singur cuvânt de iubire, care să-mi aline rana ce mi s'a deschis în piept. Tu părinte, cărui inima-mi sângerată în nenumărate rënduri i-a cerut ajutor, știi mai bine decât ori cine durerea de care sufer, și gróza ce îndur, când me gândesc, ca nu cumva contele să desprețușcă pe soția sa, care nu i-a putut da până astăzi decât un imen fără ródă și o iubire stêrpă.

Capelanul. (Apropiindu-se.) Copila mea, nu pot să-ți vorbesc decât astfel: Ți dar ca mine: Fericite sânt familiile în cari mâna Domnului alege pe feciórele curate, cari, departe de o lume deșertă, cu inima ferbinte, își tocesc genunchii pe pragul mănăstirei lor!

Bérenğera. Dar . . . numai pe fecióre séu vêduve Domnul le supune la aceste sfinte încercări: eu, sânt măritată cu contele . . .

Capelanul. Astăzi, fiica mea, nu mai ai alt soț decât pe Dumneđeu.

Bérenğera. Părinte, chiar Dumneđeu ênsuș, în fața altarului, ne-a legat . . .

Capelanul. (Arătându-i scrisórea adusă de Raymond.) Și étă că tot el ve deslégă!

Bérenğera. (Cetind.) Un act de despărțenie, din partea Papei! . . . Oh! me așteptam eu ca contele să ajungă până la un așa sfêșit! . . . (Cu resignare, după o paușă.) Și . . . când ar trebui să plec din aste locuri?

Capelanul. Mâni diminêță.

Bérenğera. Și voi puté să-mi iau cel puțin un ultim adío dela contele?

Capelanul. Acest adío ar apropiá póte inima-ți pré lumêscă cu lucrurile de pe pământ, și contele . . .

Bérenğera. Nu vré să me mai védă? . . . Bine.

Capelanul. Fiică, eu nu spun decât rostirea voinței lui. — Ș acum, ar fi bine să-ți faci pregătirile trebuítóre . . . mai ales că contele va veni aici spre a-ș da hotărîrea.

Bérenğera. Care?

Capelanul. În potriava păgânului.

Bérenğera. A! da, cealaltă victimă . . . Yaqoub. Dându-ne vieță, Atotputernicul, unuia lângă Nil, altuia lângă Loira, el hotări de mai 'nainte că amendoi vom fi cuprinși de aceeaș sórtă; că acelaș om, ce într'o đi a ajuns stăpânul nostru, va zdrobi fericeirea ce Dumneđeu a voit să puie în noi, și, fără ca să fim în stare de a fugi de astă ursită, ni se va păstrá, mie rușinea, lui mórtea!

Capelanul. Cred.

Bérenğera. Și, decă Dđeu, în bunêtatea sa cereșcă, ar voi să schimbe acest gróznic viitor, ar puté s'o facă?

Capelanul. Voința lui e puterea nemărginită.

Bérenğera. Atunci, mult fericit e păgânul! și-l invidiez: el, care nu-i creștin, póte blástemá vieța.

Capelanul. Fiică! . . .

Bérenğera. Ascultă-me, părinte, și la rëndul teu îmi vei răspunde. Ți aduci aminte de điuva în care, mama mea, arătându-me soțului ei, îi đise scăldată în lacrimi de iubire: »Ți s'a născut o fiică!«

Capelanul. Negreșit! și cea đi, a fost o đi de triumf.

Bérenğera. Copilul crescú; deveni femee; ca într'o carte deschisă cetia în inima sa, speranța, dorințele, aspirațiile, simțurile-i tóte . . . și când mâna ei fu dată contelui, vêđut ai, surprins-ai, tu părinte, în vorba séu gândirea ei o singură sóptă, un singur zimbet care să nu fie pentru soțul meu? spune-o tare?

Capelanul. Nici unul; o mărturisesc; dar pentru ce aste tóte întrebări?

Bérenğera. Voiam să aflu și credința altora, ca s'o întăresc pe a mea. Și, de acum, de voi cãde în vr'o greșelă, ea nu va mai apêsá greu asupra mormântului meu . . .

Capelanul. Ce đici?

Bérenğera. Țic, că nu pot șci ce gândiri póte pêtrunde în inimă când ea-și perde tótă speranța . . . că diavolul veghiéză asupra-ne cu neadormire, și că pentru o clipă de uitare, voi avé să apese în cumpênă-mi, doueđeci și cinci de ani de virtute . . . (Ese.)

Scena III.

Capelanul, apoi contele de Savoisy.

Capelanul. (Urmând cu ochii pe contesa.) Mergi, sërmană făptură, și Domnul să te ierte! Căci tu ȳicii adevêrul: totdeuna ai fost evlavioasă și bună!..

Contele. (Intrând.) Părinte!.. ai vêdut-o? ce ȳ-a spus ea? Sërmana Bêrengêra a plâns mult?..

Capelanul. Inima i-a fost pregătită mai mult decât credeam; negreșit că de mult ea se aștepta la asta, vêștând disprețul!..

Contele. Disprețul?.. Oh! nu părinte! vorbeșce mai cu indurare!.. Dêcă amorul ei, mi-ar fi dat speranța dobândirei unui fiu care să pörte numele strămoșilor mei; dêcă, chiar in nenorocirea sa, această sërmană țêră, Franța, n'ar fi atât de clătinată, încât toți ômenii cu nume să trebuêscă a se aruncă in foc pentru ea, așă că, atunci când unul dintreșșii își simte brațul slăbind, — dêcă fiul seu nu e acolo să-i ieie locul, — trebuie să vêdă negreșit tronul aplecându-se spre cãdere după dênsul; dêcă n'ar fi asta, aș fi putut, fără să me plâng, să vêd numele meu dispărênd și nêmul meu stingêndu-se, fără s'o fi atins cu un singur cuvênt macar!.. Dar Franței îi trebuie fii, urmași cari s'o apere in potriva lui Salisbury și a ghiulelelor sale, cari culc bataliône intregi de francezi. Dar!.. ciasul a sunat, și trebuie să dau hotărîrea așteptată. Deschide ușile la toți.

Capelanul. La toți, stăpâne?

Contele. Da.

Capelanul. Dar!..

Contele. Părinte, ori-ce om și ori-cine ar fi el trebuie să pôtă ajunge până lângă noi, când voi da hotărîrea; căci fiecare, in dreptul judecâtei lui, să pôtă la rêndu-i judecă pe judecãtor.

Scena IV.

Aceiași, Yaqoub, intre doi arcași; toți curtenii contelui, Baltazar.

Baltazar. (Intrând.) Seniore!

Contele. Tãcere! (Recunoscênd pe pagiul ce l'a trimis la Bourges.) A! tu ești Baltazar!

Baltazar. Seniore, in urma mea regele Carol VII-lea vine cu mai mare grabă!..

Contele. Regele la mine!.. Grãbiți-ve toti și!.. Nu! fiecare să remăe la locul seu: este bine câte-odată ca regele să vêdă cum facem noi dreptatea, pentru ca și el la rêndul lui s'o facă tot așă. (Lui Baltazar.) Regele Carol VII să fie introdus aici, precum ar fi ori-cine altul, fără ceremonie și fără vuet. (Baltazar ese.) Dđeu mi-a incredințat, in sfânta mea insãrcinare, o putere mai presus de ori-ce puteri de pe pãmênt; și, când fac eu dreptate, de vine la mine regele, el nu e decât ôspele meu, și eu sînt regele.

Scena V.

Aceiași, regele, Agnès, curtenii regelui.

(Regele dă unui Șoimar șoimul ce-l ținea pe mână. El stă in picioare in tot timpul judecâtei, cu Agnès, incunjurat de curtenii lui.)

Contele. Acum ascultați, și aște fiecare, pentru ce trunchiul și securea stau aședate in curte. Ieri, chiar in locul pe care ne aflăm acum, un om se află lungit, și pêtruns de un pumnal strigă indurare și resbunare. Cãutând să aflu cine e ucigașul, și intre-bând de toți, toți tãcură!.. afară de unul care inaintă și-mi dîse: »Êtã-me-s!« Raspunde-ți voi, spus-a el adevêrul?

Arcașii. Da! el e! robul a ucis pe Raymond!

Contele. Destul!

Andrei. Apoi chiar ne-a amenințat și pe noi toți!..

Yaqoub. (Inturnându-se.) Stăpânul vostru v'a dîs »Destul!« ascultați-I! (Toți tac.)

Contele. Ce lucru a pricinuit această cêrtă ingrozitoare?

Yaqoub. O cêrtă?.. Ei nu, stăpâne: eră o ură! Șcii tu ce este ura? E iadul; e inima nōstră mușcată cu dinți de fer; e un glas ce-ți suflă necontentit la ureche: »Dormi? Trezeșce-te, căci dușmanul teu veghêză; el te va lovi mâni de nu li-i lovi tu astăți; când îl veți viind din partea acêsta, plêcă inaintea lui.« — Stăpâne! când puțin sãnge omense pêtêză aceste petre feudale, — indêrêțul ucigașului, o slugă vine repede și șterge acele urme!.. Pe pãmêntul nostru arđêtor, lucrul e cu totul altfel: De-in-dată ce o mână nesocotită a lovit, sãngele a curs, — nãsipul l'a beut și s'a adãpat adãnc cu roșêta sa, — pot să trecă ani, și pêta neștêrsă va remănê, pentru totdeuna tipãrită in nãsip. Și!.. este in deșertul african, un loc ascuns de ori-ce privire, pêtat de sãngele meu de-acum đece ani!.. Stăpâne! de đece ani, in sufletul meu zdrobit, gãlgăiã resbunarea la ori-ce infățisare a lui Raymond!.. N'am împãrțit cu dênsul nici pãnea, nici sarea, căci nici odată n'am voit să prefac in frate pe un dușman de mörte!..

Contele. Bine; dar dêcă, renunțând să cer sãnge pentru sãnge, aruncând crima ta asupra turbãrei rasei tale, te-aș plãnge, pãgãnule, și te-aș iertã, — putê-voi eu să cred că inima-ți, mulțãmită cu un singur omor, nu va mai fi ispitită și de alte dorinți ucigașe?

Yaqoub. Stăpâne, lucrul acesta ar fi cam in-doelnic; căci am ucis un singur om, — și eu u-resc doi.

Contele. Și cine este cel de-al doilea? voi să-l cunosc și să-l pot apêrã!..

Yaqoub. Al doilea? Ești tu, stăpâne.

Contele. A! pe sfânta cruce! după đece ani de milă și binefaceri, êtã ce amintiri rumești ancã in inima ta! Cum? Robia, pãrutu-ți-a amarã aici in Franța? n'ai avut tu aceeaș sörtã ca ori care din fiii acestui pãmênt?

Yaqoub. Ascultã: Când Alah, cu puterea-i nemãrginitã, a fãcut pentru fiii sei doue pãrți din lumea acêsta, a đis, suriđênd, Arabilor sei iubiți: »Voi sũnteți copiii mei cei mai mari, și êtã-ve Resãritul: pãmêntul acesta e al vostru dela Tanger până la Galconda, și-l veți numi raiul pãmêntesc.« Apoi, cu ochiul inciudat, privind pe pãrinții voștri, le đise: »Pentru voi Apusul!«

Contele. Deci, dêcă te ințeleg eu bine, cel ce te-a rãpit din țera ta, pôte să se aștepte la sörta lui Raymond?..

Yaqoub. (Cu un sunet adãnc.) Stăpâne, îți aduci aminte cã, pe când eram acoperit cu totul de sãnge, și zãceam lungit pe nãsip la picioarele tale, cerui apă; — puteai să nu me asculti: tu mi-ai dat inse puținã apă ce-ți remãsese in ploscã!.. Vêd dinaintea ochilor mei binele ca și reul!.. și numai acêsta face ca acum, la rêndul teu, să nu fi și tu lungit colea.

Contele. Dar dêcă ȳ-aș spune: »Îți dau libertatea; am greșit că te-am adus aici și te-am rãpit, Yaqoub, din pãmêntul teu; de ađi inainte, poți să-ți intorci pașii tei spre Nil; êtã bani, plêcă!..«

Yaqoub. Nu voi plecã.

Contele. Și cine te opreșce in aceste locuri pe cari le blastemi?

Yaqoub. E o tainã, stăpâne, ce nu pot să ȳ-o spun!.. Deci, precum eu nu trebuie nici să plec, nici să remãn, căci de-aș remănê ori plecã, ȳu ai putê

mai târziu greu să te căești, — dă-ți hotărîrea ce mi se cuvine, și cât mai neîntârziat; apoi îți caldului s'o îndeplinescă grabnic. Ești singura dorință ce mai pot avea acum.

Contele. (Ridicându-se.) Atunci, facă-se astfel după cum dorești.

Yağoub. Mulțămesc!.. Alah, cu puterea-i nemărginită, ca la ori ce om, suflând peste corpul-mi, în ziua nașterii mele, a înviat carnea și a dîs: »Copile, primește-ți viața împreună cu libertatea; libertatea, curînd tu mi-ai răpit-o... acum îmi iei și viața: Mulțămescu-ți, stăpâne, mulțămesc! În ura ta, tu faci pe atât cât făcui și Alah în iubirea lui.

Contele. Câtă vreme îți trebuie pentru a fi gata de mîrte?

Yağoub. Vremea cât să-mi închid pleoapele. Pentru ce ar mai aștepta trunchiul și securea când corpul e gata?

Contele. Pe Dîeu! De cât să te vîd cu astă nepăsare, aș voi mai bine să mori în credința ta.

Yağoub. Credința mea!.. ore mai am eu vr'o credință? vr'o lege? și cine ar pute să-mi spuie căru Dîeu trebuie să me mai închin? pe care să-l chem? Tu, m'ai făcut să me lapîd de Alah, fără ca Cristos al teu să pîdă prinde loc în sufletu-mi: Ce-i pasă minții mele acum de Cristos sîu Mahomet? Nici unul nu dă fericirea, ci fiecare din ei o fîgăduiește! Și tinereta-mi ingenunchiată și batjocorită, mulțămită ție, nu mai are nici Dîeu, nici patrie!

Contele. Robule, și decă tu mori cu astfel de simțuri, ce mai nădăjduiești tu?

Yağoub. Să 'napoesc pămîntului un hoit; glod ca tîte glodurile, pe care omul perînd, îl înapoiește naturei dela care l'a luat născîndu-se. Decă pămîntul, decă apa, decă aerul și decă focul m'au făcut prin mînilor împlîrii sîu a lui Dîeu, vîntul, spulberînd în drumu-i țerna mea, va și prî bine a înapoi fiecare lucru și fiecare element la locul seu.

Contele. Și în cîasul morții ce cei tu?

Yağoub. Nimic... afară numai ca securea calului să taie cât se pîte mai bine.

Contele. (Capelanului.) Părinte, acum fă-ți slujba: scrie în cartea sfîntă, strămîșescă, ca după obicei, hotărîrea mea, (Dicteză.) »Astăzi în a douădecea di a lunei agust, fiind de față regele Carol al VII-lea, fără temere ori remușcare, am dat hotărîre de mîrte în potriua lui Yağoub-ben-Assan; apoi trupul lui s'a dat pe mîna calului: Dîeu să-i ierte sufletul! Adă... (Iscălește) Acum, duceți-l.

(Va urmă.)

N. A. Bogdan.

Unde e cerul? sîu Ômenii vîi în cer!

Unii din autorii cei mai mari recunosc, că astronomia modernă a operat o revoluțiune în filosofie, și, prin urmare, în tîte ramurile vieții.

Nu va fi dar neinteresant, să relevăm, de astă-dată aci punctul, care ne împîrtă mai de aproape din tîtă astronomia.

Să aruncăm o ochire fugitivă împregiurul nostru, ca să vedem, în ce fasă se află colțisorul din univers, în care ne-am trezit și noi ca ômeni.

Ce e pămîntul? Ce e sîrele? Ce sînt planetele, luna și stelele?.. Unde e cerul?

Pămîntul din care facem parte, e o simplă planetă, avînd un volum de vre-o 1,000 de miliarde chilometri cubici, cu o suprafață de 500 milioane chilometri pătrați; — întelegînd aci numai simburile solid și lîcid.

El este mult mai mare, decă îl întelegem întreg, adecă împreună cu partea gazei-formă, oceanul aerian dela suprafața planetei.

El sbîră, răpit de o tendință centrifugă, și de atracțiunea sîrelui, cu noi cu tot, ca și un fir de praf cosmic cu niște microbi pe dînsul; îndeplinînd un cerc împregiurul sîrelui în timpul, în care se învîrtește împregiurul acei sale de 365 de ori și ceva; ceea ce numim un an pămîntesc.

Sîrele e un glob, în epoca de incandescență, avînd un volum aproape cât 1.300,000 pămînturi împreună. El se învîrtește împregiurul acei sale în 25 de zile pămîntesci și sbîră, cu noi cu tot, înspre o grupă aparentă de sori sîu stele, numită colecțiunea Hercule, făcînd pe an la vr'o 500 milioane chilometri. Acest drum îl urmăm împreună cu tîte planetele și cu roiurile de fărîmături planetare din împregiurul sîrelui nostru.

La o distanță de 52 milioane chilometri dela sîrele plutește planeta Mercur; care e cât 20-a parte din pămînt. El își îndeplinește drumul seu împregiurul sîrelui în 88 zile pămîntesci; și după constatările mai noue, tot în același interval învîrtește odată împregiurul acei sale. Astfel, o hemisferă a lui Mercur e totdeuna cu fața spre sîrele, avînd ziua continuă, ér cealaltă hemisferă e cu fața totdeuna în cealaltă parte, avînd continuă nôpte.

Intr'o distanță aproape de 80 milioane chilometri dela sîrele, circulă împregiurul lui în 225 zile pămîntesci, planeta Venus, sîu Vinerea, (»lucîfîrul«, uneori de sîră, alte ori de dimînță.) Acîsta planetă are mărimea aproape cât a pămîntului nostru. Relativ la rotațiunea planetei Venus împregiurul acei sale, s'a constatat, că ea se află în aceleași condițiuni ca și planeta Mercur. Actualmente, planeta Venus, lucîfîr de sîră.

În privința distanței dela sîrele urmîză după Venus, pămîntul nostru, care se află aproape de 150 milioane chilometri dela sîrele.

La distanță de aproape 288 milioane chilometri dela sîrele se află planeta Mars, sîu Marte, făcînd cercul seu un an și 322 zile pămîntesci. El are doue mici lune sîu sateliți, cari se învîrtesc împregiurul lui în tot sborul seu, precum luna sîu satelitul nostru se învîrtește împregiurul pămîntului. Actualmente planeta Marte strălucește sîra pe partea dela sud a cerului, arătînd o lumină roșatică.

Planeta cea mai mare din sistemul nostru solar sîu planetar, Jupiter sîu Joe, mai bine de 1000 de ori decă pămîntul, își face sborul împregiurul sîrelui, aproape în 12 ani pămîntesci, în depărtare aproape de 700 milioane chilometri dela sîrele. El numîră 10,455 de zile d'ale lui în un an de ai sei. Acîstă planetă are patru lune, cari circulă împregiurul ei. Actualmente, planeta Jupiter resare sîra și strălucește tîtă nôpte pe partea de sud a cerului cu o fîrte lumină albă.

Mai departe, la 1.038 chilometri dela sîrele, plutește împregiurul lui, în 29 de ani pămîntesci, planeta Saturn, avînd mărimea cât vr'o 800 de pămînturi. El are opt lune formate deja sferice, și 2 brăe de corpurele mîrunte, aproape gazeiforme.

Saturn numîră 25,217 zile într'un an d'ai lui.

Planeta Uranus, cât 69 de pămînturi, inîtă împregiurul sîrelui, la distanță de 2,700 chilometri, în 84 ani pămîntesci, împreună cu cele patru lune alesale.

Cea mai depărtată planetă cunoscută, numită Neptun, cât 55 de pămînturi, își face îmensul seu drum împregiurul sîrelui la distanță de 4.600 milioane chilometri, odată în 165 de ani pămîntesci. Și acîstă planetă are un satelit.

Afară de aceste opt planete mai mari, s'au mai

descoperit, între Marte și Jupiter, la 300 alte planete mai mici, cum și întregi roiuri de fărâmaturi planetare, din cari cad pe pământ mai multe miliarde pe fiecare an.

Pe sôre, nôpte nu este; ci ziua continuă; ér pe Neptun, de e. zilele sânt mult mai slab luminate, decât pe pământ; și noptile de asemenea sânt mult mai întunecóse, decât noptile nôstre.

Chiar pe pământ, zilele și noptile nu sânt pe tóte părțile tot așa, cum sânt pe la noi, și în general pe zonele temperate și pe cea caldă. Pe la amândoi polii ziua durează șese luni, și nôptea tot șese luni; așa că pe ambele regiuni polare nu se vèd decât o zi și o nôpte pe an. Pe la ecuator e totdeauna veră, ér pe la poli totdeauna érnă.

Sórele cel mai apropiat de sórele nostru, stéua numită Alfa (L) din constelațiunea Hercule, se află la o distanță de 40,000 de milióne kilometri. Mișcarea luminosă (care se propagă la 300,000 kilometri pe secundă,) nu ne sosește dela Alfa din centaur, decât în patru ani pământești.

Dela sórele enorm, numit stéua polară (din »Ursa mică«), lumina ne sosește abia în 42 de ani; fiind distanța de 400,000 de miliarde kilometri.

Fiind că luna se învêrtește abia odată împrejurul aceei sale în timp ce își face drumul împrejurul pământului, de aceea, pe fiecare punct al ei e ziua aprópe 15 zile pământești, și alte 15 zile e nôpte. Astfel, pe lună sânt numai câte 12 zile și 12 nopti în fiecare interval de un an.

De pe lună, pământul se vede cam așa, cum se vede luna de pe pământ; numai cât de vr'o 14 ori mai mare, și de colóre albastrie, din cauza aerului pământesc.

Cum vedem noi fazele lunii, tot așa s'ar vedé de pe lună și pământul, adecă cu fazele lui.

Cum se va stinge viața de pe pământ?

Viața actuală de pe pământ nu póte să dureze în perpetuitate; ci cel mult câteva milióne de ani; căci în cazul cel mai bun, la urma urmei sórele se va stinge, treptat ori și cu repejune; și se va réei cu totul; și atunci viața nu mai póte esista pe pământ.

Acéstă viață înse se póte stinge și mai curènd; de exemplu prin ciocnirea pământului cu un alt astru; prin căldură, apropiindu-se de sóre cu repeđiciune, și căđènd pe el; apoi prin esplosie. Tot așa, viața pământescă se póte stinge prin apropierea vre-unui astru, care ar oprí pământul din calea lui, și prin acéstă ar puté face să se aprindă și să ardă. S'ar puté întèmplá, ca pământul să se depărteze de sóre; și atunci totul de pe el ar puté să inghețe. Afară de aceste, nu e neimaginabil, că póte să vină dela sóre o formidabilă lovitură electrică, ori de altă natură, un trăsnet, ori altă influință distructivă. Apoi, se póte operá în sóre o erupțiune mare, prin care s'ar puté asvêrli pe pământ enorme masse de corpuri, ca niște întregi astre; ér aceste, ciocnindu-se cu el l'ar puté sfărámá, ori incendiá. În fine, pământul se póte alterá în mod radical și prin alte întèmplări.

Și apoi? — ne veți întrebá; mórtea va fi eternă?

Nici de cum. Să se mângâie amatorii vieței. Decă lumea ar fi de natură a se puté incuibá mórtea într'ensa, irevocabil, ar avé pentru acesta timp mai mult decât suficient, în trecutul cel infinit. Ea înse e de natură, că, prin ciocnire și prin alte întèmplări póte, astrele éráș se pot preface în nebulóse, din cari se forméză din nou sori, apoi planete etc., și din aceste se reînóește viața, analógă cu cea actuală.

Acéstă schimbare și trecere dela viața la mórte, și dela mórte éráș la viața se urméză, cu tótă probabilitate, înainte, la nesfêrșit.

Mórtea universală nu póte dominá în etern.

C. Flammarion.

Doine poporale.

(Din Ardeal.)

Frunță verde de alună,
Badea-i dus acum d'o lună.
Nu șciu de dragoste mare,
Ori de dragoste pré mică,
Gândesc că-i numa d'o clipă.

Firea-i bade blăstemat,
Că eu șteu am așteptat,
Să-mi trimiți o țir de carte,
Să me 'ntrebi de sănătate,
Dară tu nu m'ai trimis,
Arderea-i și neaprints.

Pentru badea m'am certat,
Cu toți ómenii din sat,
Pentru dreptul dumisale,
Plânsu-m'am la domni cu jale,
Domnii inime de pétră,
Nu-ți vreu bine nici odată.

Frunță verde de mohor,
Măi bădiță bădișor,
Nu-mi trimite-atâta dor,
Că nu-l mai pot suferi,
Grigi bade că-oi muri,
Apoi tu cum i trăi?

Frunță verde liliac,
Bădița meu îi diac,
Merg cu cartea la școlă,
Da 'n inimă are-o bôlă,

Plânsu-m'am și zi și nôpte,
Cu lacrimi mari și mărunte,
Pădurei celei umbróse,
Florilor celor frumóse,
Blândeii lune de pe cer,
Pasérilor din aer,
Pasérilor cântátóre
Și celor line isvóre,
Dară nu m'au ajutat
Ș-am remas cu-al meu bănat.

Dragu mi-i badea 'nvêțat,
Că șcie să-ți dee sfat
Și la bine și la reu,
Și nu merge 'n fágădeu.

În grădină pe cărare
Badei-am semènat o flóre,
Decă ea va înflóri,
De noi mai bine va fi,
C'am rugat pe Dumneșeu,
Să 'mplinésca gândul meu.

Frunțe verzi și mestecate,
Măi bădiță de departe,
Scrie-mi mai des câte-o carte!
Eu ț-aș scrie tri 'ntr'o lună,
Cari eșite din inimă.

Frunță verde de gutii,
Bade, dragostea dintei,
N'om uită-o nici odată,
Frunță verde de muscată.

Elena Santion.

Lumea albă.

Lume albă, așa cum ni-o descria cu o neintrecută măiestrie moș Toma în poveștile sale pline de farmec, pe care mi le spunea ședând la gura sobei în acea vârstă neuitată, pe când eram și eu fericit; întocmai cum mi-o inchipuiam eu în copilăria și cutezătoria mea fantastică și precum o văd acum aveau înaintea ochilor.

Albe sunt stratele orașelului, în care me aflu, albă este câmpia, care colo în depărtare se întinde înaintea ochilor mei, albe sunt côstele dealurilor, alb este văzduhul, alb cerul, care și-a lăsat mai jos sfintele sale pôle deasupra muritorilor noastre capete și care colo în depărtare se împreună în conturi nedemarcate cu albăta nepetată a câmpiei. Albi sunt copacii cu cele mai subțiri ale lor rămurele, încărcate toate de milioane și milioane de cele mai măestrite și mai gingașe cristale de promoroca.

Ce liniște recoritoare îți se aședă pe suflet la vederea acestui măestos tablou, în care nevinovăția, curățenia și gingașia și-au găsit intruparea în cele mai dragălașe forme.

De ce Dómne nu slobođi numai pe o oră peste această vedenie un mănunchiu de raze strălucitoare din sórele teu primăveratic, să văd cel mai imposant tablou ce-și pôte alcătui fantasia omenescă, să văd reoglundindu-se acele raze în nenumăratele fețe ale cristalelor din această lume de promoroca, să văd aveau lumea ținelor așa precum mi-o descria moșul Toma și precum o vedeam eu în gândul meu, dar cum n'a descris-o nici o pênă și n'a zugrăvit-o nici cel mai artistic penel.

Pe această vreme am plecat într'o diminătă în sania primitivă a unui țeran la un bolnav, care chiar la marginea pădurii în depărtare de un cias și jumătate zăcea în o colibă săracăciósă. Învelit bine în o blană căldurosă și dus cam incetșor de cai slabi ai țeranului, aveam ocazie a me încântă de frumșetea tablourilor, care în cele mai diferite forme se desfășurau înaintea ochilor. Câmpul acoperit cu zăpadă se întindea ca un giolgiu lung și nesfârșit, prin a cărui drumuri neumblate sania tăia brazde noue. Văzduhul se umplea tot mai tare de o cetă grosă, care în depărtare de 200 de pași inhidea orizontul, ér tăcerea ér mormentală. Numai scărțaitul saniei în inchiaturile sale lacse se auđiau, însoțite de resuflarea greoe a cailor, din a căror spate eșia neîntrerupt o pară căldurosă, — ér dela marginea pădurii străbătea urletul lupului gonit de fôme.

După un cias și jumătate am ajuns la căsuța bolnavului; aici îmi ese spre intimpinare o femeie uscăciósă cu ochii stinși și me conduce la patul bărbatului seu.

Bărbatul zăcea pe spate cu fața inroșită de văpaia ferbințelii, cu ochii strălucitori ca sticla; — pieptul seu se sbătea cu greutate, ér inima lucră cu repedițiune viđibilă.

Femeia se aședă la picioarele bărbatului seu și plângea cu suspine; pe vatra caldă a unui cuptor de pământ ședea smerită cu pisica în pólă o copilă ca de 4—5 ani, — ér bolnavul ênsuș priviă mereu la mine voinđ să citescă din ochii mei sórtea vieții sale.

Eu îmi fac datoria mea doftorescă și ăic între altele, că pațientul trebuie fără întrerupere ingrigit, dar ca nevestii să nu-i sleiescă puterile, i recomand a-ș aduce un ajutor.

— Nu ai vre o soră ori cumnată, care ar puté să împărtescă greutatea ingrigirii cu nevêsta dtale? îl întrebai pe bolnav.

— Nu am pe nime, — respunse el cu durere abia resuflând; — surorii mele i e scârbă a me ingrigi și i e frică, că s'a umplé de bólă; ér altă rudenie mai apropiată nu am.

Bolnavului i se umplură ochii de lacrimi și pieptul i se sbuciumă și mai tare. Eu îl mângăiai după puțință și cu inima cernită eșii.

Nevêsta îmi urmă și pe când me urcam eu în sanie și îmi aședam blana, me întrebă cu o nespusă frică, decă e nădejde?

— Fă, draga mea, toate cele precum ț-am spus, grigeșce-l cu iubire și ai nădejde în Dumneđu!

După acest respuns al meu, femeia erupse într'un plâns convulsiv și lacrimile curgeau përu din ochii sei invăpăiați, topind zăpada dinaintea picioarelor.

— Numai la Dumneđu e nădejdea, — gângăvi ea întreruptă de suspine.

— Femeie necredinciosă, o mustrai eu cu blândete, în cine altul, decăt în Dđu e nădejdea noastră a tuturor; nu pe dênsul îl rugăm în rugăciunile noastre ăilnice, să ne fie îndurător — și nu tot lui i mulțămim pentru mila și bunêtatea sa. Mulțameșce-i, că nu a trimis un mai mare reu asupra bărbatului dtale și-l rógă cu smerenie și incredere, să-l scóle din patul durerilor, căci nici eu nu sunt decăt un om ca toți ómenii și fără ajutorul lui Dumneđu nu pot sculă nici pe un bolnav.

Femeia se mai liniști, își puse mâinile cruciș peste sin și plângend și suspinând se uită cu durere după sania mea, care plecă la vale.

Vremea ér aceeaș; promoroca atêrnă și acuma în formă de cristale lungi pe crengile copacilor, liniștea ér par că și mai mare, ér negura se prefăcuse în o adevêrată păclă.

Visitul numai cu mare băgare de sémă putea încungiurá gropile și șanțurile astupate cu zăpadă și cu greu putea mulcomi sania, care lunecă repede pe côstele dealurilor. Dar în sfârșit, fără a ne resturnă, am eșit la un drum mai bun printre vii, unde cu multă durere am vêđut chiar și în haina nevinovată de iêrnă pustiirea, ce a făcut-o philoxera în acel promontor falnic. Clăi întregi de pari se ridicau de-a lungul drumului, vițele erau scóse și pôte chiar atunci pocniau în careva cuptor — șoptind despre veselile, cărora le-au dat naștere, — ér pământul ênsuș, după cum îmi spunea țeranul, ér lăsat în părăgănire.

— Sodoma și Gomora! ómeni fără de credință, ăisei eu atunci cu indignare; căci simțul religios moștenit dela strămoși și cultivat prin părinți s'a deșteptat în pieptul meu.

— Pustiirea, deseversita pustiire îți este sórtea meritată, nêm omenesc degenerat și căđut în păcate.

Chiar înainte cu un cias avui ocazia a me convinge câtă reutate și nemernicie se pôte incuibă într'un suflet omenesc.

Unei femei nu-i este destulă mângăere nădejdea în Dumneđu, ér celelalalte i este scârbă să grigescă pe fratele seu bolnav și-i este frică de primeđia infecțiunii.

— Femeie egoistă și nenorocită, cine a nimicit în inima ta cele mai gingașe și mai nobile sentimente? Nu te va muștră conștiința în tot decursul vieții tale, că ai lăsat singur în ciasurile cele din urmă pe fratele, — ascultă, pe fratele teu? Și nu-ți aduci aminte, că și pe tine te așteptă ciasul morții, că și tu ai datoría a hrăni pământul, pe mama noastră comună cu atómele trupului teu? Și decă toți ómenii ar fi ca tine, cine te-ar grigi pe patul durerilor, cine te-ar

mângăia în ora despărțirii de această lume atrăgătoare?

Ori religiozitatea este astăzi lucru învechit?

Poate să fie, — dar credința, dragostea și nădejdea sînt cele mai nobile însușiri ale inimii omenesci; ele deosebesc pe om de celelalte ființe — și omul va fi om numai pînă atunci pînă cînd va păstra în inima sa aceste schinte din divinitate, pînă ce va avea tăria morală să-și dea ultima bucatură de pâine flămîndului, să-și sacrifice chiar viața pentru fratele seu.

Cînd aceste isvóre vor fi secat, atunci ce va mai fi din pieptul omenesc? — O raclă goală și do-gită, în care glasul nimicirii își va găsi resunete lugubre.

Er religiozitatea? — Ea poate să fie lucru secundar, decît aceste însușiri se sălășluiesc în inimile omenilor. Căci în sfîrșit nici religia nu poate avea alt scop decît să cultiveze aceste flori gingașe și să ușureze omului suferințele, ce le intimpină în drumul seu prin această lume, — care ori cît de frumoasă și adimenitoare ar fi, ofere mult mai multe suferințe, decît plăceri și bucurie.

Pe cînd se pîrîndau în gîndul meu aceste reflexiuni, sania se apropiă de oraș. Aceaș lume albă pe care am lăsat-o, o găsiu erăș, aceeaș liniște mormentală domniă și în oraș ca pe cîmp și în pădure, numai sania mea țivilă neplăcut, o cióră croncăniă de frig în vîzduhul plin de păclă, er delă marginea pădurii mai străbăteau cînd și cînd urlate de lupi flămânți.

I. T. Mera.

B o n b o n e.

Femeia — tot femeie.

Dómna X. e fôrte bolnavă, aprópe de mórte.

Bărbatul i dice:

— Chiar acum a fost aice prietena ta Elena să ntrebe de sănătatea ta. M'a rugat să-ți împărtășesc regretele sale.

— Ce fel de pălărie a avut? — șopti dna X. cu voce slabă — și muri.

*

În teatru.

Domnul: Dragă, de ce nu întrebuițezi lorgneta?

Dómna: Mi-am uitat acasă brațleta.

*

A. — Dta mai nainte ai vorbit de niște măgari; n'ai făcut ceva alusiune la mine?

B. — Dómne fereșce! Mai sînt în lume și alți măgari.

*

— Ce este un deputat? intrébă Păcală pe Tândală.

— Este un domn ce soseșce în capitală cu un mandat și plécă cu o prefectură.

Literatură și arte.

Șoiri literare și artistice. *Alecsandri* a lăsat după sine mai multe poezii, mai cu semă pasteluri, precum și povești. — *Carmen Sylva* lucrăză actualmente la un nou roman, ale cărui scene sînt luate din viața țeranilor români. Noul roman va apăre prin martie viitor la o librărie din Hamburg. — *Di A. Naum* va publică în curênd la Iași poeziile sale în doué volume mari și elegante. — *Cercul artiștilor din*

Bucureșci a espus peste 300 de tablouri în sala Noului Ateneu; după afirmațiunea »Românului«, pictorii cei mai însemnați iau parte. — *Di P. Tudor* a tradus la Bucureșci în limba română opera: »De l'itelligence« de H. Baine. — *Di G. Bengescu* va publică în luna asta tomul VII din operele alese ale lui Voltaire, cuprindênd »Istoria lui Carol XII regele Svediei.«

Românii din Croația și Bosnia. Sub titlul acesta cunoscutul nostru istoric *di Nicolae Densușian* publică în »Gazeta Transilvaniei« un studiu, în care descrie că în Croația și Bosnia sînt și români, ce e dreptul, nu așa numeroși ca Românii dela Culpa și dela Unna și ca Morlachii din muntele Velebit, dar au pentru studiile nóstre istorice un deosebit interes. fiind că aceștia vorbesc încă româneșce. În tratatul seu *di Nic. Densușian* reproduce mai multe conversațiuni, care arată că Românii aceia vorbesc aprópe întocmai ca noi. E probabil, scrie autorul, că dênșii sînt o emigrațiune din părțile de dincóce de Dunăre. Toți sînt de religiunea catolică.

Jubileul Academiei Române. După cum am scris în mai multe rënduri, în anul viitor se vor implini 25 de ani dela înființarea Academiei Române din Bucureșci. Din incidentul acesta Academia în sesiunea sa generală din anul curent a ales o comisiune care să facă un proiect pentru serbarea jubileului. Acum aflăm din »Românul«, că cu ocaziunea jubileului se va edită o publicațiune specială, la care vor colaboră toți academicienii.

Odă jubilară. A eșit de sub tipar la Gherla: »Odă Escelenței Sale dr. Ioan Vancea de Butesa, archiepiscop și mitropolit de Alba-Iulia și Făgăraș, cu ocaziunea jubileului seu episcopăal de 25 ani«, de dr. Gavril Tripon.

× **Charta generală a României.** Cetim în »Drapelul«: Se lucrăză de cătră un distins ofițer o chartă generală a României pe scala de 1.600,000 în 5 colori și cu semnele cele mai noi ale chartelor. De giur-impregiurul ei sînt planurile orașelor capitale de județe, asemenea în cinci colori. În dreptul fiecărei capitale se găseșc desemnate mărcile județelor respective. Charta acésta a fost supusă de cătră ministerul de resboi aprecierii unei comisiuni militare speciale, care ni se spune că a găsit-o ca cea mai bună din tóte chartele de pănă acum. Ofițerul are angajați pentru esecutarea chartei sale doi litografi speciali *dd. Kohler și Roșculescu*. Acésta lucrare de valóre e menită a acoperi un mare gol și ea va aduce servicii mari școlilor, autorităților și chiar persónelor private. Aflăm că ministerul de resboi, recunoscênd valórea acestei lucrări, a venit în ajutorul ofițerului pentru a o puté termină.

× **Introducerea limbei române în biserică.** În ședința din urmă a Societății sciintifice și literare din Iași, după cum aflăm din »Drapelul«, *di A. D. Xenopol* a dat cetire unui fôrte important capitol ce va figură în al IV-lea volum al »Istoriei Românilor« și anume: »Introducerea limbei române în biserică.« Dsa restórnă, basat pe documente, opiniile ce domniau pănă acuma asupra acestei chestiuni, anume că limba nóstră și-ar datoră propagandei calviniste introducerea sa în biserică.

Caléuza zoologulul. În curênd va apăre în editura librăriei I. Cupperman din Iași »Caléuza zoologulul« de *di dr. N. Leon*, membru al mai multor societăți sciintifice din țera și din străinătate, profesor, la universitate și școla militară. Acésta carte va ave o prefață de *di Gr. Cobălcescu*, membru al Academiei Române.

O româncă în o piesă străină. Cunoscuta scriitoare germană, dșóra *Helena Draskowitz*, a scris o glumă dramatică în trei acte, intitulată: »Internațio-

nal. In ședința din urmă a Societății științifice și literare din Iași, dl Găvănescu a cetit o dare de samă despre această piesă, in care autorea descrie și un tip de româncă, ce jocă chiar un rol principal: prințesa Catalesco. Acestă prințesă e spirituală dar incultă, cochetă dar blasată, jocă cărți și-și apără defectele sincer mărturisite. A avut cinci căsătorii și cinci despărțenii, acuma face intrigi de amor.

Diaristio. *Unirea* are să fie titlul unui nou diar politic-bisericesc, care va eși dela anul nou la Blaș, sub direcțiunea dlui profesor dr. Vasiliu Hosszu. — *Telegraful Român* din București, organ național-liberal sub direcțiunea dlui I. G. Bibicescu, a încetat să mai apară. — *Tera de-sus* a apărut la Botoșani, sub direcțiunea dlui Teodor Boldur-Lătescu.

Teatru și muzică.

Șoiri teatrale și musioale. *Dra Agatha Bârșescu*, rentorcându-se cu o trupă la București, a început reprezentațiunile sale marți cu piesa »Hero și Leandru.« — *Tenorul Ioan Dumitrescu* din România, unul din cei ce nu-și pot găsi teren de activitate in patria lor, a fost chemat la Londra, pentru a cântă câteva opere in »Convent Garden.«

Teatrul Național din București. Pe scena Teatrului Național s'au jucat dela deschiderea stagiunii următoarele piese: Fântâna Blandusiei — Eva — Martira — Amintiri din Caucașia — Ruy-Blas — Femeile Nostre — Gringoire — Lala Roukh — Răpirea Sabinelor — Bomba cu apă fiertă — Fatinița — Vicleniile lui Scapin. Adecă o singură piesă originală, și aceea vechiă.

Concert și teatru in Ciolova-montană. Corul din Oravița, de sub conducerea dlui G. Jian, a dat la 22 novembre n. in Ciolova-montană un concert popular, insoțit de o reprezentațiune teatrală. Corul a cântat »Ierna« de Porumbescu, »Șcii tu« de Decker, »Doina Jianului« tenor-solo, »Un psalm« și un Potpuri. Dl Jian s'a produs și ca violinist, eseculând cu succes un potpuri. Apoi s'a jucat o comedie de Vasile Alecsandri. Serata a reeșit foarte bine și a făcut impresiunea cea mai bună asupra tuturor. Dl George Jian merită recunoștință și laudă.

Biserica și școlă.

Distinoțiunea episcopului Pavel. Maj. Sa c. și r., in considerarea meritelor culturale bisericăști-școlare și filantropice ale distinsului prelat al dieceșei oradane Mihail Pavel, i-a conferit titlul de consilier intim. Felicităm din totă inima pe vrednicul episcop, al cărui nume de mult e insemnat pe paginile istoriei noastre culturale, la această distincțiune pré meritată; urându-i să se potă bucură încă mulți ani de stima și iubirea generală de care e 'ntimpinat din tôte părțile.

Jubileul mitropolitului Vanoea. In ziua de 3 decembrie s'a celebrat in Blaș liturghie in catedrală, pontificând Esc. Sa mitropolitul cu asistență de 22 preoți și 2 diaconi. La 12 ore clerul gremial, in frunte cu Rds. dn canonic Vestemian a felicitat pe jubilan. La 1 oră a fost prânț cu vr'o 30 de persoane. Esc. Sa a primit o adresă de felicitare din partea dieceșei oradane, alta din diecesă Gherlei și a treia dela Societatea »România Jună« din Viena, precum și vr'o 40 de depeșe de felicitare. In ajunul jubileului au sosit canonicii Coroian și Lauran, ca trimiși ai dieceșei de Gherla și Orade. Alte festivități, la dorința jubilanului, nu s'au făcut. — In Oradea-mare asemenea s'a ținut in ziua aceea missă solemnă in catedrală, pon-

tificând prepositul Teodor Kövály, insoțit de toți canonicii și de alți preoți.

Șoiri bisericăști și școlare. *Dnii br. Eugen Stircea și Rennei* au fost aleși de comitetul provincial al Bucovinei membri in consiliul școlar; ér dl *dr. Stefanovici* a fost ales curator al școlei agronomice bucovinene. — *Dl Petru Borlovan*, care ș-a făcut studiile medicale la universitatea din Viena, a fost promovat la gradul de doctor in medicină de cătră aceeaș universitate. — *Dl Ioan Almașan*, protopresbiterul Tërnavei-superiøre, in considerarea etății sale inaintate ș-a dat dimisiunea; consistoriul archidieceșan din Sibiu a desființat protopresbiteratul acela, alăturându-l la alte trei.

Autonomia catolloă. Ministrul de culte al Ungariei a convocat la Budapesta pe 21 l. c. o conferență in cauza autonomiei bisericăști catolice. La această conferență, dintre episcopii români gr. c., s'a invitat și Esc. Sa episcopul Mihail Pavel din Oradea-mare.

Alegeri pentru congresul din Sibiu. Marți, in 13 novembre v. s'au ținut in archidieceșă Sibiu alegerile de deputați pentru congresul național bisericăesc gr. or. pe periodul 1891/92—1893/94. Au fost aleși: colegiul I Sibiu dr. Ilarion Pușcariu, archimandrit, vicar archiepiscopesc; colegiul II Alba-Iulia Nicolau Ivan, redactor; colegiul IV Ilia, dr. Remus Roșca, secret. consist.; col. VI Cluș, Petru Roșca, protopresb. in Agârbiciu; col. VII Mediaș, Ioan Popescu, prof. sem.; colegiul X. Făgăraș Ioan Hannia, protop. direct. seminarial.

Societatea studenților români din Anvers s'a constituit pe anul 1890—91, alegându-se in birou următorii domni: președinte Const. Bobeș; vicepreședinte Dum. Marinescu Bragadir fiul; secretar George Moroian; ajutor de secretar Stefan Zenovu; cassar Marin Mircea. Societatea este inființată la 1866. In fiecare săptămână ține câte o ședință regulat, in care membrii discută cestiuni științifice-literare și economice. O comisiune compusă din domni D. Marienescu Bragadir, George Moroian și Ioan Popa, însărcinată fiind cu revisuirea statutelor, a propus și societatea a admis in unanimitate crearea unui nou articol in statute, care dispune, ca banii ce se vor adună din cotisațiunile membrilor (2 lei lunar) să se trimită la șterșitul fiecărui an de activitate comitetului central al »Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român«, pentru ca acela să-i împartă in cărți bibliotecilor populare române din Ardeal.

Societatea »Școlă Română« din Sucéva, de 7 ani de când s'a inființat, a devenit cea mai mare societate publică din Bucovina, având mai multe sute de membri și un capital disponibil de peste 12,000 fl. Activitatea societății »Școlă Română« la început s'a mărginit la spriginirea elevilor din clasele inferiøre românești ale gimnasiului din Sucéva. A distribuit ajutøre in bani, in cărți și in utensilii de școlă intre elevii gimnasiului superior, celor din pedagogiul și școlă agronomică din Cernăuți. S'au dat ajutøre mai departe elevilor dela institutul pedagogic și tinerilor studenți dela facultatea filosofică și juridică din Cernăuți și din Viena. Biblioteca s'a sporit in anul acesta cu 52 volume, 14 broșuri, 85 esemplare, parte cumpărate, parte donate. Peste tot biblioteca are 250 de opuri in 2296 esemplare, ca cărți didactice, și 75 opuri in 46 volume, 52 broșuri și 96 esemplare cărți științifice. Venitul de peste intreg anul administrativ 1889/90 a fost 2347 fl. 54 cr., din anul administrativ 1888/89 i-a ramas societății avere de 2139 fl. 92 cr. Suma totală 4487 fl. 46 cr. Spesele 1946 fl. 25 cr. Rest: 2523 fl. 21 cr. Societatea nu-

mără peste 600 membri, socotiți fiind între aceștia atât membrii centralei, cât și ai filialelor.

Ce e nou ?

Hymen. *Dl. Dimitrie Teleor*, cunoscutul novelist din București, s'a căsătorit acolo cu doamna Elena Bădescu.

Asociațiunea transilvană. *Despărțământul Gârbaului* având a se înființa, conform arondării nouă a despărțământelor, părintele administrator protopresbiteral Pavel Roșca din Fizeș-Sâmpetru, poftit de comitetul Asociațiunii, convoca adunare constituantă la Hida pe 10/22 decembrie. — *Despărțământul Oraștiei*, care asemenea se va înființa în urmarea arondării nouă, se va întruni pentru constituire la 2/14 decembrie în Oraștie, unde s'a convocat de cătră dl. dr. Ioan Mihu avocat, în numele comitetului central din Sibiu.

Reuniunea femeilor române din Blaș obținând întărirea statutelor sale, comitetul s'a întrunit în una din duminicile trecute, sub presiunea doamnei Rosalia Muntean, spre a ține prima ședință. Cu asta ocaziune dna. presidentă, sub impresiunea momentului, a adresat comitetului de dame și bărbaților de încredere o cuvântare bine simțită și bine rostită, cu care a deschis ședința. Apoi s'au înscris membri și s'au discutat mai multe chestiuni de filantropie.

Advocați noi. *Dnii dr. Silviu Moldovan* din Băița și *dr. G. Popovici* din Șiclău au făcut în 25 l. c. cu succes cenzura de avocat în Budapesta.

Legături nouă cu România. Cetim în »Românul« : Legarea drumurilor de fier române cu cele austro-ungare pe la punctele Turnu-Roșu și Palanca, pare a fi decisă în principiu. O comisiune a fost însărcinată cu studiarea liniilor de joncțiune. Liniile vor fi: una la Turnu-Roșu pe Olt și alta la Palanca județul Bacău pe Trotuș. Pe dată ce comisiunea se va pronunța, consiliul de miniștri va fi sesizat și se vor numi delegați pentru încheierea unei convențiuni relative la această joncțiune cu Austro-Ungaria.

Un nou institut de credit. Tribunalul regesc din Biserica-Albă a aprobat statutele »Comorei«, institut de credit și economii, societate pe acții în Comorișce. În ședința constitutivă, ținută în 8/20 novembre a. c., în direcțiunea executivă s'au ales următorii: Iacob Molin președinte și director; Dumitru Moldovan membru în direcțiune și casar; Ioan Stoian membru în direcțiune, contabil și notar; Adam Bolovegia membru în direcțiune și Achim Luca membru în direcțiune.

Neorolog. *Simeon Manguica*, unul din fruntașii noștri români din părțile Oraviței, un bărbat erudit care în sesiunea din anul curent a fost ales membru onorar al Academiei Române din București, fost funcționar și în urmă avocat în Oravița, a încetat din viață acolo la 4 decembrie n., în etate de 59 ani. Îl geleşce soția Anna n. Milețici, fiicele Elena m. Méheș, Cornelia, ginerele dr. Ludovic Méheș, frate-sau Moise negustor, și nepoții sei dr. Ioan Manguica medic și dr. Alesiu Manguica candidat de avocat. — *Eleonora Blaga* n. Mureșan, fiica poetului Andrei Mureșan, soția preotului Dimitrie Blaga din Beba-vechiă, comitatul Torontal, a încetat din viață acolo la 29 novembre n., lăsând după sine doi orfani. — *Lucretia Docolin* n. Fodor, soția preotului gr. c. Filip Docolin din Micasasa, a murit acolo la 27 novembre, în etate de 29 ani.

Oglinda lumii.

Mărtea regelui din Tările-de-jos. Wilhelm al III-lea, rege al Tărilor-de-jos, a reposat la 11/23 l. tr.

dimineța în Haaga. Regele Wilhelm a fost născut la 19 februarie 1817 ca fiu al lui Wilhelm al II-lea și al reginei Anna Pawlowna; el a succedat pe tronul tatălui său la 17 martie 1849. La 18 iunie 1839 s'a fost căsătorit cu princesa Sofia de Württemberg, care a murit la 3 iunie 1877. Din această căsătorie s'au născut doi prinți, care deasemenea au murit. La 1879 regele Wilhelm s'a căsătorit de a doua-ora cu princesa Emma de Waldeck, din care căsătorie s'a născut o fiică, Wilhelmina, care la 1886 a fost proclamată de moștenitoare de tron. Repozatul rege a suferit de o gravă bolă de creier. Cu el s'a stins linia bărbătească a casei domnitoare Nassau-Orania și coroana cade acum asupra minorenei sale fiice Wilhelmina, pentru care mamă-sa duce regența. Luxemburgul va fi guvernat de ducele Adolf de Nassau, care e deja recunoscut de moștenitor. Aceste toate au fost arangiate de regele Wilhelm, precând se află încă în deplină sănătate.

În balon. Dacă nu americanilor, apoi de sigur englezilor le trăsnește prin minte cele mai fantastice lucruri. Astfel o tineră păreche, Thomas Mims și Gertruda Pitruann din Birmingham, căsătoriți acum de curând, au plecat să facă voiagiuri de nuntă într-un balon. Conductor al balonului a fost aeronatul Baldwin. Ei au mers cale de 120 kilometri cu balonul. La această distanță balonul s'a coborât tocmai pe un vârf de munte. Tinera păreche a ramas apoi câteva zile în munte, unde și-a construit o colibă. Tinera mirasă s'a simțit destul de bine sus în aer și la munte, și după ce s'a reintors acasă, nu s'a vădit altă urmă din călătorie decât că a devenit mai palidă.

Puterea insectelor. Toți cunoșcem puterea de a distruge a insectelor: adesea ele distrug cu o putere ce ne uimește și în același timp ne pun pe grigi. Plateau, un învățat francez, studiază de timp mai îndelungat puterea fizică a insectelor, și în cercetarea sa a ajuns la rezultate ciudate. Pentru a putea cântări mai bine puterea insectelor, densul a făcut o mică trăsurică cu care se măsore puterea insectelor. Din descoperirile lui reiese că puterea insectelor este, comparativ, mult superioară puterii celorlalte ființe. Astfel el a aflat că multe insecte pot să miște din loc o greutate de 21 ori mai mare decât greutatea corpului lor. Albina poate să ducă în spinare o greutate de 14 ori mai mare decât este corpul ei, va să zică ar putea să ducă 14 tovarășe de ale sale, ceea ce ar corespunde comparativ puterii unui locomotiv, care duce și el 14 atâtea greutate cât cântărește densul.

O nouă operă de Verdi. Din Roma se anunță: După împărțirea editorului musical Ricordi, marele compozitor italian Verdi lucrează la o operă comică »Falstaff«, textul de Arrigo Boito după Shakespeare. Compozițiunea se țice a fi aproape gata.

Felurimi.

Efectele temperamentului asupra ciasornicelor de busunar. Observațiuni foarte curioase s'au făcut de cătră orologeri în privința acésta. O damă venia foarte adeseori la un orologier cu ciasornicul ei de busunar pentru ca să-l îndrepteze, seu pentru că ciasornicul înaintă, seu remănea înapoi. Pe cât timp ciasornicul eră agățat în magazinul ciasornicarului mergea de tot regulat, îndată înse ce începea dama să-l pörte, nu mai eră în regulă. Orologierul după ce a studiat asupra acestei cauze a găsit, că adeseori neregularitățile la ciasornice provin din cauza temperamentului purtătorilor și a dovedit, că dama, care aducea ciasornicul, eră de un temperament foarte nervos. Cia-

sornicul se mișcă, după influința temperamentului ei; când eră nervoasă și iute, ciasornicul inaintă, îndată ce eră obosită și slăbită și ciasornicul întârziă. Asemenea se găsece unele corpuri omenesci care sânt electrice. Un orologier tinăr a trebuit să-și lase meseria, din cauză că corpul lui conținea atâta electricitate, încât magnetisă arcurile dela ciasornice.

Tesaurul Islamului. Se vorbește adesea de tesaurul Islamului, dar totă lumea nu știe că se compune din ofrandele anuale ale pelerinilor, cari se adună în Kasbacul Mecei. Trei sicriuri sânt aședate în moschee. Fiecare pelerin aruncă în ele în toate zilele o ofrandă în bani, care constituie așa numita »dare de pomană« prescrisă de Coran, ca unul din elementele esențiale ale meritelor pelerinagiului, ce ori-ce bun musulman trebuie să facă, cel puțin odată în viața sa, la mormântul profetului. Ofrandele variază după mijloce; credincioșii avuți au dat până la 100,000 franci. Mijlocia se poate evalua la cinci franci pe zi. Prin urmare, venind în fiecare an la Meca aproape o sută de mii de pelerini, cari șed o lună, mijlocia se urcă la 15 milioane. Unul din aceste sicriuri fu deschis în timpul resbelului ruso-turc, în 1828. Se scoase din el sume foarte mari, și în urmă fu erăș închis. Celalalt fu deschis în 1854, în momentul resbelului Crimei; cel d'al treilea inse n'a fost deschis dela 1415, adecă de 469 de ani. Se crede că suma ce el conține este de peste 250 milioane de franci.

Căsătoriele morganatice. Un diar ilustrat german publică lista căsătoriilor morganatice cele mai renumite. Acastă listă menționează pe Alesandru II, împăratul Rusiei, care luă în căsătorie pe comitesa Dolguruki; regele Danimarcei, Frideric VII se căsătorî c'o cusătorésă; Victor Emanuel, luă de soție pe fiica unuia din garzii sei. Regele Frideric Wilhelm II al Prusiei s'a căsătorit mai întâi cu dșora Voss și apoi cu comitesa Dohnoff. Principele Leopold de Coburg s'a căsătorit c'o profesore de clavir; principele Alesandru de Hessa a luat în căsărie p'o domnă Naucke, cu care avu un fiu, Alesandru I, fostul principe al Bulgariei. Principele Carol de Baden, ducele Alesandru al Wutemburgului, principele de Lichtenstein, principele Albert al Prusiei, principele Adalbert al Prusiei, ducele Ioan al Austriei și ducele Enric al Austriei sânt asemenea menționați pe acastă listă ca unii cari s'au căsătorit morganatic. Diarul german incheiă zicend, că toți acești bărbați au fost dintre cei mai fericiți.

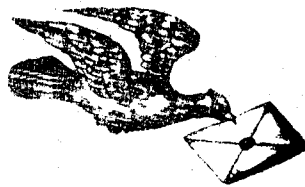
Canarii. Germania produce pe fiecare an 300 până la 500,000 de canari; Hanovra singură intră în acastă sumă cu 20 până la 30,000 de capete, dar în munții dela Harz cantitatea produsă este încă și mai mare: micul oraș Andreasberg dă 30 până la 40,000 de canari și peste 400 de familii s'ocupă cu creșcerea lor; în urmă vine Turingia și orașul Berlin. Tirolul avu câțva timp reputația d'a produce cei mai buni canari, dar astăzi este cu totul eclipsat de părțile Germaniei numite mai sus. Vine întrebarea unde poate să fie dusă acastă mare cantitate de paseri produsă în fiecare an? O parte este consumată chiar în Germania, în orașele său satele în cari nu se practică creșcerea acestor paseri; o altă parte este trimisă în Rusia; cei mai ordinari canari se trimit în Belgia și în Franția; Englitera cere mai cu sémă canari cântători cari se numesc acolo »nightingale« și »waterbuble«; cea mai mare parte inse se duce în America. O casă din Hanovra c'o sucursală la New-York, care are monopolul acestei esportațiuni, evalueză la 100,000 numărul canarilor esportați în America. So-

cotindu-se 15 fr. unul, acésta ar face deje o sumă de un milion și jumătate de franci.

Adânoimea mării. Cea mai mare adâncime a mării pân' acum cunoscută este aceea care a fost constatată de curend d'o navă de resbel americană numită »Tuscarora« în esplorațiunile sciintifice ce-a întreprins. În oceanul Pacific, la 44°. 55' de latitudine nordică și 154°, 54' de longitudine apusană (după meridianul Parisului) plumbul sondei esploratorilor n'a ajuns la fund decăt la uimitorea adâncime de 8,513 metri. Acest abis marin ar pute înghiți munții cei mai nalți de pe glob, afară de trei vârfuri ale Himalaiei: Garisankar (punctul cel mai nalt de pe pământ) care are 8,889 metri de altitudine, Dapsang, care are 8,719 metri și Kincinginga, care are o nălțime de 8,532 metri.

Inteligința ursului. Se vorbește mult despre inteligința cănelui și a pisiceii. Ecă acum o dovédă despre inteligința ursului. Căpitanul unui vas de pescuit făgăduise soției sale că are să-i aducă o piele de urs alb cu totul curată și fără să fie atinsă de vr'o armă, fără adecă să aibă vr'o gaură seu vr'o tăietură, și, prin urmare, dobitocul trebuia să fie prins fără să fie omorît. Pentru acest scop, căpitanul întinse o funie pe zăpadă ca un laț în care puse ceva de mâncare. Un urs, tras de mirosul mâncării, s'apropiă de laț. El apucă în gură mâncarea și fu prins în laț de un picior. Ursul putu să-și scotă piciorul din laț și se depărtă cu provisiunea sa pentru a o mânca într'un loc mai sigur. Se puse în urmă din nou lațul; ursul se întorse peste câteva ore, dar sărind peste funie și păzindu-se de laț, își luă prada și plecă. Se făcù o a treia încercare; funia fu ascunsă în zăpadă, dar ursul se pădi așa de bine încât nu cădù în laț și erăș își luă prada și plecă cu dênca. În fine se, mai făcù o încercare, și acésta fu cea din urmă. Se puse mâncarea în fundul unei gropi îndestul de adâncă, pentru ca astfel ursul să n'o potă ajunge decăt numai băgându-și capul în ea; lațul fu aședat în giurul grōpei și ascuus subt zăpadă. Reușita părea sigură, dar speranța fu zadarnică. Dobitocul începù prin a scôte funia din zăpadă, și, dând-o la o parte cu băgare de sémă, luă mâncarea și se duse cu dênca fără să se mai întorcă.

Poșta redacțiunei.

Lion fecior de domn. O baladă populară pré cunoscută din multe publicațiuni.

Secutul la Viena. Astfel de anecdote trebuie scrise cu vervă și ușor, căci decă sânt greoite, își perd tot efectul.

Beins. Nu publicăm poesii latine.

Pustiu și „Ah unde ești?“ Nu putem întrebuiță nici aceste

Oh! fugiți! Astfel de poesii nu se pot publică la noi, căci am vinî în conflict cu sentimentul public.

Călinarul săptămânei.

Țiua sept.	Călinarul vechiu	Calind. nou	Sorele
Dumin.	27 după Rusalii	Ev. 9 dela Luca c. 13 gl. 2, a inv. 5	[res] [ap.]
Duminea	25	M. Climent papa	7 Ambrosius 7 18 4 8
Luni	26	Cuv. Alipie	8 (+) Zem. Nasc. 7 10 4 7
Mart	27	Mart. Iacoub Persul	9 Ioachim 7 12 4 7
Mercuri	28	Cuv. Stefan	10 Iudita 7 13 4 7
Joi	29	Par Paramon	11 Sapienia 7 14 4 8
Vineri	30	+ S. Apost. Andreiu	12 Epimachus 7 16 4 8
Sămbătă	1	Prof. Naum	13 Lucia 7 17 4 8

Proprietar, redactor respunzător și editor: **IOSIF VULCAN.**

Cu tipariul lui Iosif Lang în Oradea-mare.